

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Bernardini Scardaeonii Patauini Presbyteri de Castitate Libri Septem

Scardeone, Bernardino

Venetiis, 1542

In docenda pietate plus persuadere uitam concionatoris, quam uerba cap.
xii

urn:nbn:de:hbz:466:1-30433

DE MALE PROFITEN. RELIGIO.

pote, quod ad solam finem laudis, & gloriæ tendit. Hinc quicquid dicitur, totum erit sententiis populare, uerbis nitidum, figuris iucundum, compositè elaboratum, & modulate pronunciatum. Quamobrem is, quisquis erit, qui delectare concionem eiusmodi ornamentis plus iusto nitatur, uelut aduocatus quidam in foro, non ut concionator in templo haberi debet: quum eloquentiæ admirationem magnam habeat, & audientiam maximam, sed respicientiam, & emendationem exiguam: fructum uere salutis nullum.

Indocenda pietate plus persuadere uitam concionatoris quam uerba. Cap. XII.

Non eo tamen pertinet quod dicimus, ut honestum concionis ornatum damnem, sed potius, quicquid dicatur, eo tendat, ut pietati, & animarum salutem multo accommodatius, quam theatro, & auræ populari: quatenus suauitas illa orationis perfundat animos audientium spirituali gustu, non autem perfringat copia, & admiratione eloquentiæ: & ut denique euentus omnis ad eum potissimum finem referatur, ut audientes in melius emendentur: quod nequaquam solo orationis ornatu consequi possumus, nisi adsit etiam honesta existimatio de nobis, quæ est ad persuadendum efficacissima. Hinc est quod quæ apud Grecos Demosthenes in omni genere dicendi emineret supra omnes oratores, ei tamen à multis prælatus fuit Phocion philosophus: ut qui non oratione, sed auctoritate, atque existimatione, qua apud omnes maxime polleret, eum in persuadendo longe superaret. Siquidem tantæ est uirtutis existimatio in utraq; parte, ut cuiuscumq; defuerit certa opinio illius uirtutis, quam commendat, etiam si eloquentior fuerit Cicerone, nunquam persuadeat: contra uero fit, ut cui fuerit sanctitatis opinio, quo quomodo loquatur,

excitet animos, ac sermone illo suo uel incompto præ-
 henset, ac uelut unco trahit auditores ad cœlum: atq; ex
 eo, uel solo, afficiat persuadentq; quod dicit. Carneades
 ideo (ut legitur apud Ciceronem) caput oratoris esse
 existimabat, ut is illis ipsis, apud quos ageret, qualem se
 haberi optaret, talis etiam uideretur: atq; id fieri, non nisi
 uitæ: morumq; probitate dicebat. Ideo legitur, in uita
 Catonis, aliquando aduersus hominem perditum uerba
 in senatu facientem de honestate & continentia assurre-
 xisse quendam stomachatum illius oratione, & dixisse.
 Quis te ferat coenantem ait Crassus, ædificantem ut
 Lucullus, & modo loquentem nobis ut Cato? Valêt ergo
 go multum ad persuasionem, probati mores, instituta,
 actaq; & uitam deniq; omnem eorum, qui dicant, ab
 his qui audiant: quando ex rebus gestis, & existimatio-
 ne uitæ, soleant uel in primis existimari, quæ dicantur.
 Nemo nãq; emendaturus est in se uitium ex tuis uerbis,
 quod in te esse cognoscit. Natura omnes sequaces suo-
 mus, & facillime in quancunq; partem sequimur uesti-
 gia prælatorum. Quocirca non tam doctrinæ tui, atque
 uerborum ornatu opus est ad emendanda populi uitia,
 quam exemplis bene institutæ uitæ: quæ regula sit aliis
 emendandæ, & corrigendæ facilius prauitatis. Suadet
 enim loquentis uita magis, quam oratio: & uehementi-
 us mouent facta quam uerba: usq; adeo ut omnes ferè
 alienis & seruiamur, & perimus exemplis. Quàm uero
 sit absurdum, & præposterum exprobrare cuiuspiam ui-
 tium, quod in te recidat atq; inæqualem ac imparem uer-
 bis uitam agere nemo sanæ mentis ignorat: nãq; de his
 merito dici potest quod uulgo solet. Qui sibi semitam
 non sapit, alteri monstrat uiam. Et noster Paulus dicit.
 Quid ergo doces alios, & te ipsum non doces? Si qui-
 dem tu furtum damnas uitanda est protinus tibi om-
 nis suspitio auaritiæ: corruptorem seu adulterum repre-
 hendas, prouidendum tibi est in primis ne quod in ulta Rom. 2

DE MALE PROFITEN. RELIGIO.

uestigium libidinis appareat: omnia denique, quæ in alio
ro obiurgas, tibi ipsi in primis fugienda sunt: alioqui sim
mulata, ficta, falsaque uidebuntur esse cuncta, quæ dicis.
Quid enim prodest extollere uirtutem uerbis, factis aut
tem eam ipsam destruere? Verum, quo promptior, atque
copiosior quisque est in accusando, & increpando aliorum
uitia, hoc inuisior, & suspectior redditur, detractata opor
tione uirtutis: quæ quidem uel sola sine ulla facundia
plurimum ualet ad persuadendum: & alioqui parum,
aut nihil ualet eloquentia. Celebratur in hoc proposito
Pacuuus dictum. Ego inquit odi homines, quorum igna
ua opa est, lingua prompta: uita foeda, philosophica or
ratio. Sicut enim non mediocriter sane offendit aurem,
quæ discrepat uox à lyra, & qui aliter canit ore, & aliter
pulsat manu, ita quoque qui aliud docet lingua, & aliud pro
suadet opibus. Et enim quæ ea simulatione, & inani ostē
tatione proficere in populis posse credit, admodum is
ipse decipitur. Nam uerba Dei tum demum radices ar
gunt, lateque propagantur, si in ueritate seminantur: ficta ue
ro, ac simulata quum careant frugitate charitatis cito sine
ne fructu, tanquam flosculi uerni decidunt, & arefcunt. Quia
obrem recte, & præclare Paulus apostolus Romanos
de eadem hac ipsa re instruens ita disseruit. Inexcusabilis
es homo, inquit, qui iudicas, in quo enim alterum iudica
cas, te ipsum condemnas. Et rursus contra eiusmodi cal
stigatores ait. Qui dicis non mœchandum, mœcharis:
qui abominaris idola, sacrilegium facis: qui in lege glori
araris, per præuocationem legis, Deum inhonoras. Exor
tat de hoc, & doctrina nostri redemptoris dicentis. Erue
prius trabem ex oculo proprio, & exussa subinde festu
cam ex oculo alieno. Et Seneca de his ipsis dixit. Papu
las obseruatis alienas obsiti pluribus ulceribus. Tale est,
quale si quis pulcherrimi corporis neuos, aut uerruculas
derideat, quum sit ipse foeda illuuiæ totus scaber. Docto
res eiusmodi sane qui dicunt, & non faciunt, haud aliter

Rom. 2.

Ibidem.

Mat. 7.

admirari licet, q̄ medicos, quorū tituli remedia pmittant, Luc. 4.
 pyxides uero habeāt uenena: quibus dominus dicit. Me
 dice cura te ipsum. Neq̄ est pr̄tereundum illo pacto
 hoc loco percelebre illud Comici uerbum. Sapiens
 tem scilicet in primis sibi sapere oportere: quoniam qui
 sibi ipsi sapiens prodesse nequit: ne quicq̄ sapit. Profecto
 ita est, quē nā recte instruet, qui nō sese instruit ipse prius
 aut qua ratione reget alium: qui errās nescit ipse quo uas
 dat. Et enim in uia morum non magis prodesse poterit
 talis pr̄ceptor, q̄ gubernator in tempestate nauis abun
 dus, & stupēs. Ideo Saluator dicit, Qui fecerit, & docue
 rit, hic magnus uocabitur in regno cœlorū, Et merito de
 eo ipso legitur Cœpit Iesus facere, & postea docere. Mat. 5.
 Qui enim tantū modo docent, nec faciūt, ipsi pr̄ceptis Act. 1.
 suis detrahūt pondus. Expediit ergo recta, & honesta pr̄
 cipere: sed nisi tu id primū facias, in cassum pr̄cipis: bo
 nū nāq̄ q̄ doces, una tecū tua ipsius culpa despicitur.
 Vnde Apostolus ad Timotheū, Nemo ait adolescens 1. Tim. 2.
 tā tuā cōtemnat. Et statim subdit, quid sit, quod faciat ne
 contēni merito possit, dicēs. Forma esto fidelis in sermo
 ne, in cōuersatione, in dilectione, in fide, in castitate. Hoc
 de doctoribus, & cōcionatoribus dictū sit. Quomodo Mat. 26.
 uero & populus equiorē in ea re prestare sese debeat, ita
 quoq̄ dominus edocet. Sup cathedrā, inq̄, Moyse sede
 rūt scribæ, & pharisei: quæ dicūt, facite, quæ autē faciūt,
 nolite facere: dicunt enim & nō faciūt. Quare boni, & si
 deles auditores, nō hominis personam attendere tantū
 debent, sed Iesu Christi doctrinam: & eam ubiq̄ à quos
 cūq̄ dicatur, agnoscere. Sed, ut ad propositum reuertar
 meū, qui à pr̄latis utrunq̄ pr̄standū sit, facere scilicet,
 & docere: qd tūc in iudicio erit de illis, q̄ neutrum fecerint
 Estuat hic mēs, cōfiteor, & animus excandescit desydes
 rio erupendi stomachi, ac dicēdi quæ sentio, atq̄ ex eo
 paulo p̄gressa nostra uidetur oratio, & ab instituto ope
 re & à proposito castitatis aliquanto longius euagata.